FRÅN KULTURMINNESVÅRD TILL KULTURVÅRD

– om Sverker Janson och kulturarvet

Erik Hofrén

Sverker Jansons bok "Kulturvård och samhällsbildning" utkom samma år – 1974 – som den svenska riksdagen antog de åtta kulturpolitiska mål som fortfarande utgör grunden för den nationella kulturpolitiken.

Valet av bokens titel är betecknande för Sverker Jansons egna tankegångar samtidigt som de bör sättas in i sitt tidssammanhang. 1970-talet var ett ytterst vitalt årtionde.

Museerna började ta sig utanför murarna i sökandet efter en ny framtid. I samband med Nordiska museets 100-årsjubileum 1972 publicerades den hittills enda framtidsstudie som finns (*Mot museernas 80-tal*).

I den Fysiska riksplaneringen lades kulturlandskapet under antikvariernas granskande lupp och 1977 bildades en viktig organisation, SAMDOK (de svenska kulturhistoriska museernas sammanslutning för samtidsinriktad insamling, dokumentation och forskning). Och den stora museiutredningen (MUS 65) rörde om i den museala grytan.

Det är mot en sådan bakgrund man bör se Sverker Jansons brottning med begreppen. Mot antikvariens alltför snäva omvärldssyn ställer han kulturvårdarens breda – en aktiv aktör i samhällsbildningen.

Parallellen kulturvård/naturvård ligger naturligtvis nära tillhands inte bara språkligt

utan även innehållsmässigt och den ses av Janson som en möjlighet att överbrygga det motsatsförhållande mellan gammalt och nytt som han menar kännetecknar den antikvariska verksamheten.

Janson vill ut ur den, enligt honom, antikvariska återvändsgränd för att tillsammans med andra samhällssektorer befara nybildningens motorväg. Det ligger en fara i detta resonemang, om än hårddraget, att kulturvårdarens röst endast blir en viskning som snabbt försvinner i fartvinden.

Men det är framförallt i förhållandet till tiden – till samtiden – som Sverker Jansons engagemang kommer bäst till uttryck: "Kulturvården måste därför godtaga dagens samhällsprodukter, då de är morgondagens kulturminnen. Detta innebär, att man måste vara orienterad rörande den nybildning, som sker."

Han laborerar med många begrepp – och det som numera är helt dominerande, kulturarvet. Som ju i sig också relaterar till naturarvet.

Alltsedan bokens utgivning har den varit

- 90 flitigt använd som kursbok för blivande yrkesmän. Som ledande antikvarie vid riksantikvarieämbetet samlade han yngre kolleger kring sig, inte bara arkeologer utan också etnologer, konstvetare, kulturgeografer och historiker och bibringade dessa sin samhälls- och samtidssyn. Själv har Sverker Janson alltid sett sig som en fortsättare av Sigurd Curmans banbrytande arbete, Curman som var riksantikvarie 1923–1946. Av särskilt intresse är hans kommentar till Curmans skolbildande verksamhet som restaurator: ”Men vad man samtidigt glömmar, är hur radikala dessa restaureringar i själva verket är. Med stor respekt för arkitekturens formspråk och för inventarierna bevaras och istandsättes byggnad och inredning, men samtidigt omskapar Curman kyrkorummet helt. Han åstadkommer genom en annan disposition en helt ny rumsverkan.”
- Kanske kan man sammanfatta Jansons ambitioner på så sätt att han ville omskapa den antikvariska professionen från att vara närsynt och rigid i sin tidsuppfattning till att bli omvärldsseende och samtidsagerande.